

Temadokument

Vestfold og Telemark
FYLKESKOMMUNE

Friluftsliv i Vestfold og Telemark

Forord

«Vestfold og Telemark – der mennesker møtes. Kulturstrategi 2021–2024» ble vedtatt av fylkestinget 19. mai 2021. Det er en ambisiøs strategi.

Innenfor seks hovedtemaer – stedsutvikling, inkludering, kunnskap, arenaer, aktivitet og internasjonalisering – er det formulert mål og tiltak som skal bidra til å videreutvikle Vestfold og Telemark som kulturfylke, og sørge for at både innbyggere og besøkende har mulighet til å skape, vise fram og oppleve kultur av høy kvalitet.

Fylkeskommunen er avhengig av et godt samarbeid med kulturaktørene i regionen for å realisere kulturstrategien. Våre prioriterte samarbeidspartnere er presentert i temadokumenter som hører til strategien. Temadokumentene beskriver virkemidler og utdyper hvordan vi i fellesskap jobber på utvalgte kulturområder. Dette temadokumentet om friluftsliv er et viktig bidrag til fylkets kulturplattform.

Sammen skal vi sørge for at Vestfold og Telemark er et kulturfylke med stor «K»!

Maja Foss Five,
leder av hovedutvalg for kultur, folkehelse, tannhelse og idrett

Innhold

Forord	1
Innhold.....	2
1. Fylkeskommunens ansvar på friluftslivsområdet	3
Arbeid for å fremme friluftsliv	3
Arbeid for tilgang til friluftslivsarealer	4
Regionalt ansvar for Skjærgårdstjenesten	5
Forvaltning og utvikling av statlig sikra friluftslivsområder	6
Forvaltning av og utvikling av innlandsfiske	8
Forvaltning av og utvikling av høstbare viltarter	9
Jakt på kystsel	10
2. Kulturstrategiens tiltak for å fremme friluftsliv	11
3. Regionale satsinger innen friluftsliv	13
Drifte og delta i nettverk.....	13
Ferdselsårer	14
Kunnskapsprosjekter.....	19
Arealer for friluftsliv	20
Aktivitetsskapende prosjekter	23
4. Samarbeidspartnere	25
Offentlige samarbeidspartnere.....	25
Prioriterte regionale friluftslivsaktører	27
Interkommunale friluftsråd	31
5. Virkemidler.....	34
Statlige midler	34
Fylkeskommunale midler	37
6. Litteraturliste	38

1. Fylkeskommunens ansvar på friluftslivsområdet

Fylkeskommunen har som ambisjon å gi alle innbyggere i vestfold og Telemark mulighet til å oppleve og utøve et variert friluftsliv. Vi er satt til å utvikle, koordinere og forvalte både regionale og nasjonale oppgaver og prosjekter, og samarbeider tett med kommuner og andre eksterne og interne aktører.

Fylkeskommunens ansvar på friluftslivsområdet er fastsatt i lover og forskrifter. Meld. St 18 (2015-2018) *Friluftsliv. Natur som kilde til helse og livskvalitet* og tilhørende *Handlingsplan for friluftsliv* legger videre føringer for fylkeskommunens arbeid med friluftsliv. Både stortingsmeldingen og handlingsplanen har stort fokus på tilgang til friluftsområder der folk bor, ferdselsårer og frivillighetens rolle på området. Det fokuseres også på synliggjøring av kulturminner og utvikling av høstingsbasert friluftsliv. Dette som en del av friluftslivet og dets betydning for folkehelse og natur- og opplevelsesbasert reiseliv.

Arbeid for å fremme friluftsliv

Lover og forskrifter legger gode rammer for å fremme, styrke og utvikle friluftslivstilbudet regionalt. Friluftsliv er et vidt begrep som rommer mye. Friluftsliv blir brukt både som rekreasjon i helsefremmende og forebyggende arbeid og i behandling av fysiske og psykiske helseutfordringer.

Arbeid og prioriteringer på friluftslivsområdet skal ses i sammenheng med fylkeskommunens øvrige oppgaver, herunder rollen som planlegger og regional utviklingsaktør. De viktigste virkemidlene ovenfor befolkningen på fagområdet ligger imidlertid på kommunalt nivå.

Fylkeskommunen skal:

- Arbeide for å fremme friluftslivsformål innen sitt område (Friluftsloven § 22).
- Informere om allemannsretten, herunder rettigheter og plikter som følger av denne.
- Gjennom egne tiltak og deltakelse i statlige prosjekter bidra til å ivareta og utvikle arealer, ferdselsårer og anlegg for friluftsliv og stimulere til friluftsliv. (Forskrift om fylkeskommunens oppgaver innenfor friluftslivsområdet).

Arbeid for tilgang til friluftslivsarealer

Fylkeskommunen har et stort ansvar for å sørge for at det finnes tilgjengelige arealer for å utøve et aktivt og variert friluftsliv. Dette fordrer et godt samarbeid både internt og eksternt.

Gjennom å gi innspill til alle reguleringsplaner og kommuneplaner i fylket, bidrar fylkeskommunen til å sette fokus på turstier, fysisk aktivitet, grønne transportårer, snarveier og friluftslivsområder som er viktige for folks hverdagsaktivitet i nærmiljøet.

Friluftsliv er tema i flere regionale planer og strategier, både innen folkehelse, reiseliv, kystzone, arealforvaltning, vannforvaltning og grønn mobilitet. Fylkeskommunen har et særlig ansvar for å bidra til at kriteriene for tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne inkluderes i kommunale og regionale planer som har betydning for friluftslivet.

Et viktig kunnskapsgrunnlag i planarbeidet er Miljødirektoratets temakart *Kartlagte og verdsatte friluftslivsområder*, Kartverkets temakart *Tur- og friluftsbase*, samt det pågående fylkesomfattende Ferdelsåreprosjektet. Fylkeskommunen har det regionale ansvaret for å stimulere til at kunnskap fra disse jevnlig blir oppdaterte.

Fylkeskommunen skal:

- Ivareta friluftslivsinteresser i alle plansaker etter plan- og bygningsloven.
- initiere og utarbeide regionale planer om temaer som omhandler friluftsliv, eller i vesentlig grad berører friluftsliv. (Plan og bygningsloven)
- Veilede og bygge opp kompetanse i kommunene innenfor friluftsliv
- Ivareta de statlig sikrede friluftsområdene i plansaker og i nabosaker. (Forskrift om fylkeskommunenes oppgaver innenfor friluftslivsområdet).

Foto: Skjærgården er et viktig friluftslivsområde i Vestfold og Telemark (foto: VTFK)

Regionalt ansvar for Skjærgårdstjenesten

Fylkeskommunen har i forbindelse med regionreformen fått det overordnede ansvaret for å følge opp Skjærgårdstjenestens to områdestyrer i Vestfold og Telemark.

Hovedoppgaven er knyttet til å bidra i utviklingsarbeidet innenfor Skjærgårdstjenestens ansvarsområde, samt å forvalte statens økonomiske bidrag til drift. I tillegg skal fylkeskommunen påse at skjærgårdstjenesten følger opp eventuelle vilkår fra Staten, som for eksempel samarbeid med Statens naturoppsyn, involvering av Strandryddedagen, gode rutiner for vedlikehold av båter.

Fylkeskommunen skal;

- overføre statlige midler til driftsområdene i Skjærgårdstjenesten, og følge opp bruk og rapportering av disse midlene.
- bidra i arbeidet med kompetansebygging i driftsområdene
- være part i Skjærgårdstjenesten regionalt. (Forskrift om fylkeskommunenes oppgaver innenfor friluftslivsområdet).

Foto: Skjærgårdsenhet Færders største båt (foto: VTFK)

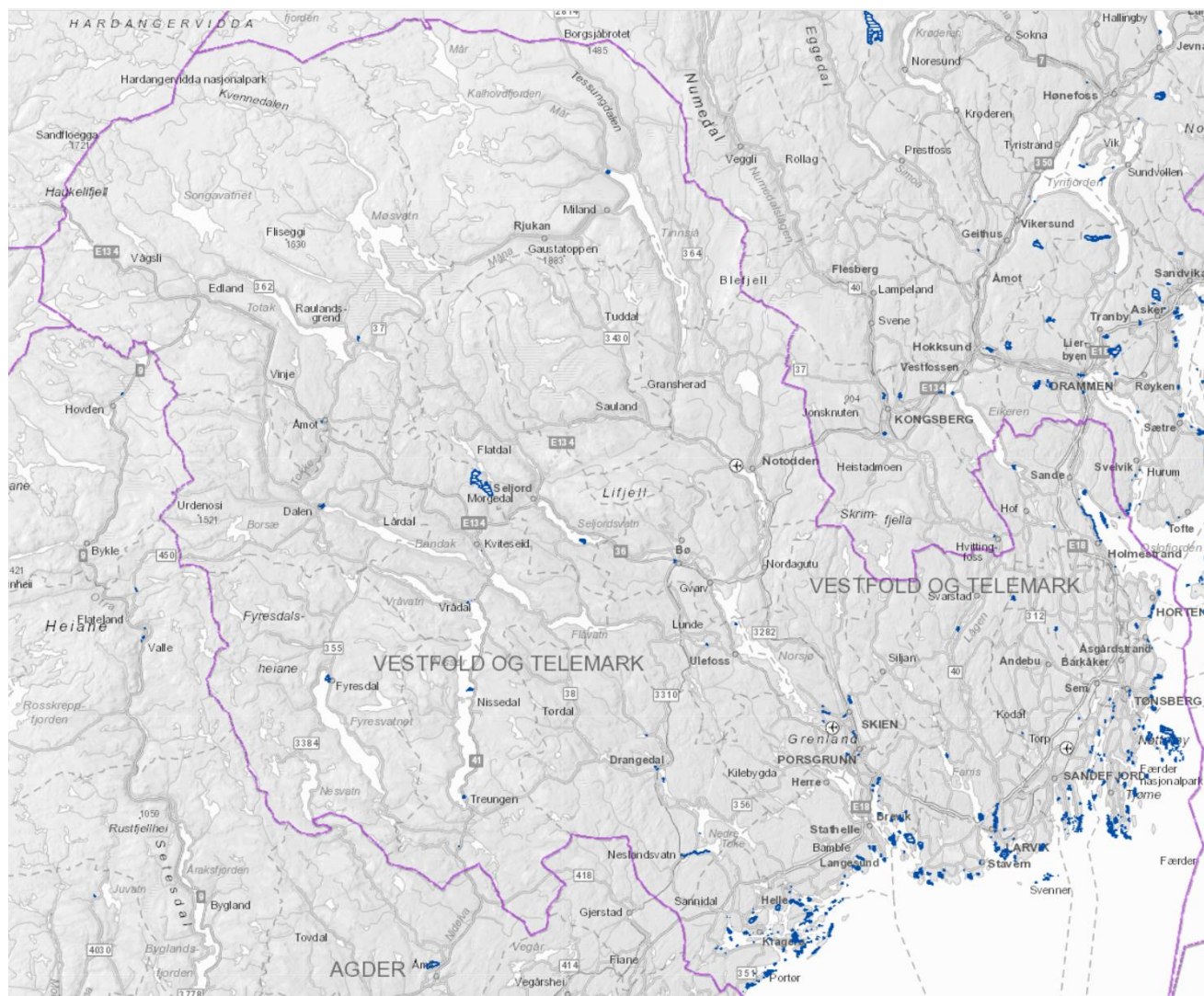
Forvaltning og utvikling av statlig sikra friluftslivsområder

Fylkeskommunen har i forbindelse med regionreformen fått overordnet ansvar for ca. 300 statlig sikra friluftslivsområder i Vestfold og Telemark, og forvalter disse på vegne av staten. Dette er områder hvor staten har skaffet seg råderett for allmennhetens bruk som friluftslivsområde ved erverv eller langvarig avtale om bruksrett (servituttavtale). 13 % av de statlig sikra friluftslivsområdene i Norge ligger i Vestfold og Telemark, hvorav de fleste langs kysten. Det er kommuner og interkommunale friluftsråd som normalt eier og drifter områdene.

I tillegg til å forvalte og utvikle eksisterende eiendommer, er det en sentral oppgave å stimulere til å sikre ytterligere eiendommer for å sikre allmenhetens tilgang til verdifulle friluftslivsområder og kystsonen. *Nasjonal handlingsplan for statlig sikring og tilrettelegging av friluftslivsområder* samt miljødirektoratets veileder *Forvaltning av statlig sikra friluftslivsområder* ligger til grunn for arbeidet.

Fylkeskommunen skal:

- Ha løpende veiledning av kommuner og friluftsråd i enkeltsaker, samt organisert opplæring og veiledning av kommuner og friluftsråd i form av kurs og seminarer.
- Vurdere og uttale seg til Miljødirektoratet om søknader om statlig sikring av nye friluftslivsområder.
- Følge opp kommunenes og friluftsrådenes drifts- og tilsynsansvar.
- Bidra til at det utarbeides forvaltningsplaner for de statlig sikrede områdene, og godkjenne disse.
- Avgjøre saker om midlertidige omdisponeringer og mindre grenseendringer.
- Kvalitetssjekking og ajourføring av Naturbase.
- Håndtere større deler av bygningsforvaltningen, festeforhold, sameie og rettigheter.
- Håndheve eiendomsretten og grunneierbeføyelser.
- Sørge for grensegang eller kartforretning for eiendommer med usikre grenser.
- Framskaffe oversikter over tilstanden i områdene, herunder behov for tilrettelegging og opparbeiding.
- Ivareta de statlig sikrede friluftslivsområdene i jordskiftesaker.
- Gi uttalelser i saker som skal avgjøres av Miljødirektoratet.
(Forskrift om fylkeskommunenes oppgaver innenfor friluftslivsområdet).

Hovedtyngden av de ca 300 statlige sikra friluftslivsområdene ligger ved kysten (skjermdump Naturbase)

Forvaltning av og utvikling av innlandsfiske

Fylkeskommunen har ansvar for forvaltningen av innlandsfisk. Den viktigste målsettingen for fiskeforvaltningen er å bevare naturlige bestander av fisk og andre ferskvannsorganismer, gjennom å sikre viktige gyte- og oppvekstområder, forhindre spredning av arter og sykdommer, samt å unngå genetisk påvirkning av naturlige fiskestammer. I stor grad handler dette også om å bidra til arenaer for høstingsbasert friluftsliv.

Arealforvaltning et sentralt verktøy for å ivareta fiskebestander og øvrig vassdragsmiljø, og fylkeskommunen har som regional planmyndighet et ansvar for å ivareta hensynet til fisken og fiskeinteressene i planer etter plan- og bygningsloven.

Fisk omfattes av vannforskriftens krav til god miljøtilstand. Hensynet til fiskebestandene er en del av den nasjonale forpliktelsen som følger av EUs vanndirektiv.

Fylkeskommunen skal bidra til å ivareta hensynet til lokale fiskebestander når det gjennomføres vassdragstiltak og kultivering av innlandsfisk. Hensikten er å sikre leveområder og produksjonsområder for fisk. Dette kan være f.eks. lukking eller flytting av bekker og elveløp, bekkerensking, steinsetting og andre fysiske inngrep.

Fylkeskommunen skal:

- Ta hensyn til fiskeinteressene, fiskens og andre ferskvannsorganismers økologiske funksjonsområder i planer etter plan- og bygningsloven i kommune og fylke.
- Utnytte retten til fiske på sine eiendommer, samt gi et best mulig tilbud om fiske for allmennheten. (Lakse- og innlandsfiskeoven).
- Fastsette nærmere regler om reguleringer i fisket, herunder fisketid, redskapstyper, fangstmetoder og bifangst.
- Behandle søknader om tillatelse til uttak av fisk til vitenskapelige formål.
- Behandle søknader om utsetting av innlandsfisk og andre ferskvannsorganismer. (Innlandsfiskeforskriften).
- Behandle søknader om fysiske tiltak i vassdrag. (Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag).

Fiskeutsettinger kan bidra til å bevare og styrke naturlige bestander av fisk. Det er imidlertid en rekke eksempel på at utsetting av fisk har medført spredning av fremmede fiskearter og har hatt store negative konsekvenser for den opprinnelige bestanden i vassdraget. Utsetting av fisk krever derfor tillatelse fra fylkeskommunen. Dette gjelder også flytting av villfisk fra en lokalitet til en annen.

Forvaltning av og utvikling av høstbare viltarter

Innenfor viltforvaltningen er fylkeskommunens oppgaver og myndighet knyttet til forvaltning av høstbare viltarter. Dette er, med enkelte unntak, arter hvor det er åpnet opp for ordinær jakt gjennom jakttidsforskriften. Unntakene gjelder villrein, fredet rovvilt og truede viltarter

Gjennom veiledning, rådgivning, økonomiske tilskudd, arealforvaltning og utviklingsprosjekter jobber fylkeskommunen for at viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.

Fylkeskommunen har et særskilt veiledningsansvar overfor kommuner, vald, grunneiere og rettighetshavere når det gjelder spørsmål knyttet til jakt, regelverk, bestandsplanlegging og lignende.

Fylkeskommunen har oppnevnte medlemmer av rovviltnemda, region 2. I hver forvaltningsregion skal en rovviltnemnd ha hovedansvaret for forvaltningen av gaupe, jerv, bjørn og ulv. Rovviltnemnden skal gjennomføre vedtatt nasjonal rovviltpolitikk innenfor sin region, og skal ha nær kontakt med berørte kommuner og organisasjoner.

Fylkeskommunen skal:

- Legge Naturmangfoldloven til grunn i arbeidet med høstbare arter.
(Naturmangfoldloven).
- Ha en veiledende rolle for kommuner og rettighetshavere på tema innen viltforvaltning.
- Godkjenne opplegg for skuddpremie for arter som har jakttid og som gjør skade.
- Ta avgjørelser for å øke eller minske avstanden ifm. motorisert adferd ifm. jakt, sammenslåing til felles viltområde og for å oppnå minsteareal for storviltjakt.
(Viltloven).
- Avgjøre saker når det kommer til innskrenking eller utvidelse av jakttider på elg og hjort.
- Kunne regulere jakttid på kanadagås og stripegås.
(Jakttidsforskriften).
- Kunne pålegge kommuner å inngå interkommunalt samarbeid innen hjorteviltforvaltningen.
- Kunne pålegge jegerne og/eller jaktrettshaverne å rapportere og samle inn opplysninger om viltbestanden i sitt jaktfelt eller vald.
(Forskrift om forvaltning av hjortevilt).
- Sørge for at fylkestinget oppnevner medlemmer til Regional Rovviltnemnd
(Forskrift om forvaltning av rovvilt).

Jakt på kystsel

Fylkeskommunene er ansvarlig for gjennomføringen av jakt på kystsel, hvor Vestfold og Telemark normalt har en samlet kvote på ca. 30 steinkobber. Jakttida er delt opp i to perioder; 2. januar-30. april og 1. august-30. september. Jegere som ønsker å jakte på sel, må ha tillatelse fra fylkeskommunen før de kan jakte. I tillegg må de sørge for å ha informasjon om gjenværende kvote før de drar ut på jakt.

Fiskeridirektoratet kommer årlig med egen forskrift med kvoter for hvert fylke. Det er lagt opp til elektronisk søknads- og rapporteringsprosedyrer, noe som sørger for effektiv bruk av ressurser, både for jegere og fylkeskommunen.

Kvota blir normalt fylt etter en uke eller to, litt avhengig av værforhold. Det er etablert et godt samarbeid med omkringliggende fylker. Det pågår også enkelte prosjekter om kystsel som fylkeskommunen tidvis blir involvert i, blant annet radiomerking av steinkobbe, for å se på sesongbasert leveområder.

Fylkeskommunen skal:

- Etter søknad gi tillatelse til seljakt innenfor en totalkvote.
- Legge til rette for et rapporteringssystem som sikrer oversikt over fangsten i de ulike områdene.
- Stoppe jakta når kvoten i det enkelte fylket er beregnet felt.
(Forskrift om regulering av sel på norskekysten).

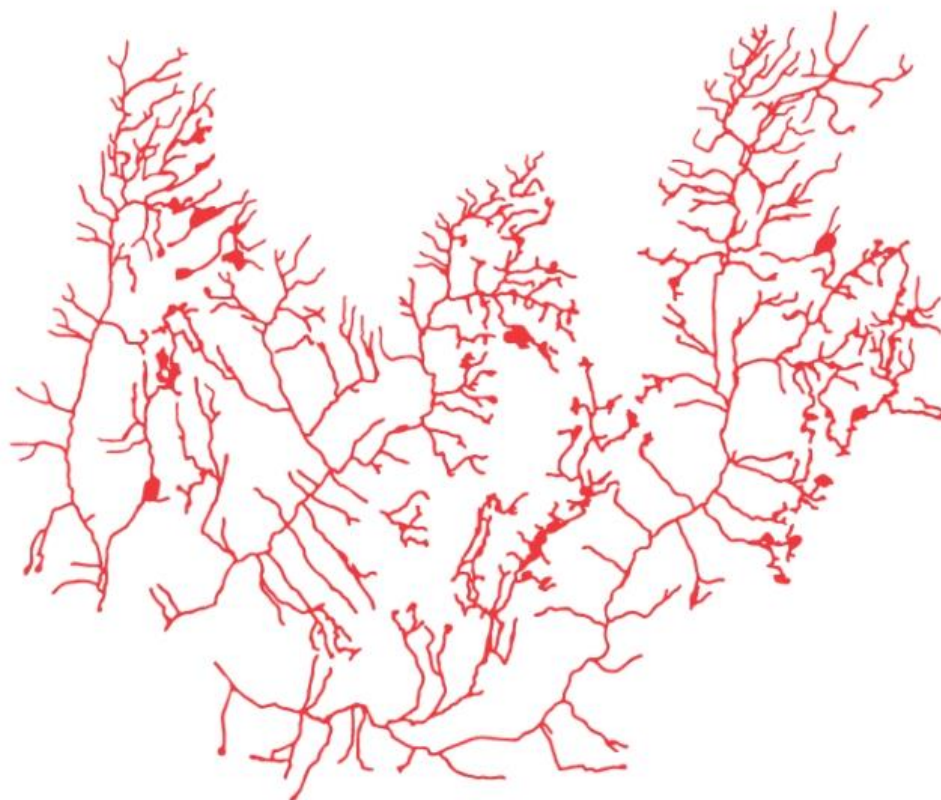
Foto: Steinkobbe (Foto: alarifoto)

2. Kulturstrategiens tiltak for å fremme friluftsliv

Gjeldende Kulturstrategi 2021-2024 *Vestfold og Telemark - der mennesker møtes* har en rekke tiltak som berører friluftsliv, og som legger føringer for fylkeskommunens ambisjoner og regionale satsinger på friluftslivsområdet utover lovpålagte oppgaver.

Vedtatte tiltak i kulturstrategien 2021 som berører friluftsliv	
Hovedtema	Tiltak
Stedsutvikling	I økende grad stille krav til bærekraft og vurdering av klimakonsekvenser ved tildeling av fylkeskommunale tilskudd.
Stedsutvikling	Stimulere til økt volum av og kvalitet på søknader om spillemidler til lokale kulturarenaer og anlegg og områder for idrett, friluftsliv og egenorganisert aktivitet.
Stedsutvikling	Bistå kommunene med å fullføre kartleggingen og verdisettingen av friluftsområder
Stedsutvikling	Stimulere kommuner og interkommunale friluftsråd til å utarbeide forvaltningsplaner for statlig sikrede friluftsområder
Stedsutvikling	Videreutvikle attraksjoner langs Telemarkskanalen og andre prioriterte vannveier, med vekt på friluftsliv, kanallandskap, kunst, industriarv, vikingtid og middelalder
Stedsutvikling	Være en aktiv bidragsyter i planarbeid for å sikre grønne strukturer og ferdselsårer i byer og tettsteder
Stedsutvikling	Bistå frivilligheten med å utvikle lokale nærmiljøtiltak
Stedsutvikling	Arbeide for å øke antallet sosiale møteplasser, nyskapende aktivitetsarenaer og anlegg for egenorganisert aktivitet
Inkludering	Iverksette brukermedvirkning og samskaping som metode i fylkeskommunalt utviklingsarbeid
Inkludering	Arbeide for å nå nye deltaker- og publikumsgrupper som av sosioøkonomiske grunner ikke deltar
Inkludering	Støtte opp om nye anleggs- og aktivitetstrender og kulturuttrykk
Inkludering	Gjøre informasjon om universell utforming og tilrettelegging i egne utviklingsprosjekter digitalt tilgjengelig
Kunnskap	Etablere, drifte og/eller delta i nettverk sammen med kommuner og andre aktører
Kunnskap	Tilby årlige program for kompetanseheving internt og eksternt i en kompetansekalender
Kunnskap	Tilgjengeliggjøre kvalitetssikret data og empirisk kunnskap fra kulturområdet på digitale plattformer
Kunnskap	Innhente og dele kunnskap om anlegg, områder og aktiviteter for idrett og friluftsliv
Aktivitet	Bidra til folkehelseprosjektet Liv og Røre for å skape aktive skolehverdager

Aktivitet	Bidra til at unge talenter får vist seg på flere arenaer og blir brukt aktivt i oppdragsvirksomhet
Aktivitet	Delta i minst to fylkesdekkende fysiske aktivitetsprosjekter
Aktivitet	Være pådriver for talentutvikling innen alle idrettsgrener, friluftslivsgrener og kulturuttrykk
Aktivitet	Gjennomføre prosjektet «Litterær stolpejakt» med søkelys på forfattere fra fylket
Aktivitet	Revidere kartet «Jakt i skjærgården» og utvikle kart for jakt i innlandet
Aktivitet	Støtte tiltak som styrker rekrutteringen til høstingsbasert friluftsliv, slik som opplæringsjakt og kurs i innlandsfiske
Aktivitet	Utrede muligheten for årlige markeringer av FN-dagen for frivillighet, friluftslivets uke og kulturlivet i fylket
Arenaer	Videreutvikle formidlingen og servicetilbudet langs Tunsbergleden
Arenaer	Arbeide for bærekraftig planlegging, utforming, bygging og drift av idretts- og friluftslivsanlegg
Arenaer	Videreutvikle Østersdugnaden og bidra til at den blir en nasjonal ordning
Arenaer	Videreutvikle Padleled Vestfold og Telemark og sørge for god fysisk og digital tilrettelegging
Arenaer	Lede det nasjonale ferdselsåreprosjektet i fylket
Arenaer	Bidra til gode medvirkningsprosesser i utformingen av nye aktivitetsanlegg i nærmiljøet

3. Regionale satsinger innen friluftsliv

Det er forskriftsfestet at fylkeskommunen gjennom egne tiltak skal stimulere til friluftsliv samt bidra til ivaretagelse og utvikling av arealer og anlegg for alle typer friluftsliv. Med egne tiltak menes tiltak og satsinger som blir til i et samarbeid mellom fylkeskommunen, kommuner og regionale friluftslivsorganisasjoner, og som forankres i regionale planer og strategier. Det er allerede tatt en rekke initiativ for å bidra til å løse kulturstrategiens tiltak, og det forventes at det i løpet av kulturstrategiens planperiode vil bli igangsatt ytterligere regionale satsinger på friluftslivsområdet.

Drifte og delta i nettverk

En viktig del av rollen fylkeskommunen har som regional utviklingsaktør er å veilede, koordinere og utvikle våre viktigste samarbeidspartnere. For å løse felles utfordringer og mål er det viktig å jevnlig fokusere på faglig kompetanseutvikling, nettverksbygging og felles opplevelser. Det må etableres gode nettverk på ulike nivåer og på tvers av fagfelt.

Arbeidet med å skape felles arenaer innenfor fagfeltet prioriteres høyt. Det er etablert et *Kompetansenettverk for idrett og friluftsliv*, hvor kommunene og prioriterte regionale friluftslivsorganisasjoner deltar. Sentrale oppgaver for nettverket er å jobbe med utvikling og tilrettelegging av friluftslivsanlegg samt aktivitetsskapende arbeid. Nettverkets arbeidsmåter, møtepunkter og form er under utvikling. Utviklingen skjer i tett samarbeid med partene som inngår i nettverket.

Det er i tillegg etablert en rekke interne og eksterne nettverk i og utenfor fylket, hvor friluftsliv spiller en sentral rolle. Det er viktig å ta en aktiv rolle i disse for å bidra til å løfte fagfeltet, og for å og bidra til samhandling på tvers av fagmiljøer. Friluftsliv tangerer ofte til fagområder som f.eks. folkehelse, grønn mobilitet, reiseliv, arealforvaltning og lignende.

Nettverkssamlinger bidrar til å utvikle friluftslivstilbudet i fylket, og styrker samarbeidet mellom det offentlige og frivilligheten.

Nettverk hvor friluftsliv inngår;

- Kompetansenettverk for idrett og friluftsliv i Vestfold og Telemark
- Nasjonalt nettverk friluftsliv
- Regionalt planforum
- Samhandlingsgruppe for plansaker
- Koordineringsgruppe for turveier og myk mobilitet
- Fagnettverk GIS
- Marine nasjonalparker
- Vidda-, hei- og fjellplaner (Hardangervidda, Blefjell, Brattefjell/Vindeggen og Setesdalsheiene)
- Nettverk for fiskeforvaltning
- Nettverk for viltforvaltere i Vestfold og Telemark

Ferdselsårer

Utvikling og synliggjøring av ferdselsårer for å stimulere til hverdagsaktivitet der folk bor og oppholder seg er en viktig satsing i fylket. Avstanden fra bosted til nærmeste turmulighet er avgjørende for om folk tar del i friluftslivet i hverdagen. Det er også et viktig kriterium når det kommer til valg av bosted.

Plan for friluftslivets ferdselsårer

Fylkeskommunen har sammen med kommunene i Vestfold og Telemark, turistforeninger, friluftsråd og Forum for Natur og friluftsliv startet arbeidet med en strategiplan for stier og turstimerking i hele fylket, *Plan for friluftslivets ferdselsårer*.

Arbeidet er en nasjonal satsning, og bygger på miljødirektoratets veileder med samme navn. Ferdselsåreprosjektet skal danne grunnlag for det videre arbeidet rundt ferdselsårer, stier og friluftslivsområder i hele fylket. Det skal produseres et kunnskapsgrunnlag som vi ikke har samlet i dag, og som er etterspurt av både kommuner, organisasjoner, privatpersoner og bedrifter. Kunnskapsgrunnlaget vil være viktig i forbindelse med fylkets regionale planer, både innen areal, folkehelse og transport. Fylkeskommunen skal lede ferdselsåreprosjektet regionalt, men arbeidet avhenger av tett samarbeid med kommuner og friluftslivsorganisasjoner. De viktigste friluftslivsorganisasjonene og representanter fra kommunene sitter i prosjektgrupper for å sikre god medvirkning. Det blir også sentralt å sørge for intern og tverrsektoriell samhandling både på fylkes- og kommunenivå.

Prosjektet støtter oppunder regjeringens mål; «å identifisere, ivareta og utvikle friluftslivets ferdselsårer for å sikre et attraktivt tilbud til befolkningen med tanke på folkehelse, livskvalitet, bolyst og reiseliv.»

Planen skal inneholde både en beskrivende tekstdel, med mål og tiltak, samt en egen kartdel med oppdatert oversikt over eksisterende merkede og skiltede ferdselsårer. I forbindelse med kartarbeidet, ligger det store muligheter innenfor god visuell framstilling og statistikk, samt påvisning av kommunevise satsingsområder for det videre arbeidet med ferdselsårer. Strategien blir synlig blant annet via www.vtfriluftsliv.no som blir lansert ila 2022.

Ferdselsåre i Vestfold og Telemark (Foto: VTFK)

Padleled Vestfold Telemark

Fylkeskommunen har, i tett samarbeid med kommuner, lag og foreninger, etablert konseptet *padleled*. Fylkeskommunen vil med konseptet stimulere til naturopplevelser og økt fysisk aktivitet, samt bidra til økt oppmerksomhet om det enkle friluftslivet. Paddleled Vestfold og Telemark skal motivere lokale og tilreisende til å bruke den flotte kysten i fylket. Et mål med konseptet er også å få folk til å utnytte skuldersesongene for padling. Arbeidet med paddleleden innebærer å synliggjøre turforslag og gode padleruter, trygge farvann, parkeringsmuligheter og eksisterende tilrettelegging som padlere etterlyser.

Padleled Vestfold ble offisielt åpnet våren 2018, med 622 kilometer graderte padleruter og 91 turforslag. I tillegg til ulike typer turinformasjon har det blitt etablert nye overnatting- og rastesteder i skjærgården, såkalte Padlelaker. Dette er arkitekttegnede gapahuker som tar spesielt hensyn til behov padlere har, men er åpne for alle hele året.

Det jobbes nå med å videreutvikle paddleleden, slik at den omfatter alle kystkommunene i Vestfold og Telemark, samt hele Telemarkskanalen. Arbeidet er planlagt ferdigstilt våren 2022. Det vil bidra til ytterligere synliggjøring av padling som aktivitet. Muligheter for å utvide paddleleden til større innlandsvassdrag i fylket kan vurderes.

Arbeidet med paddleled har inspirert andre fylker til å sette i gang tilsvarende prosjekter. Det jobbes nå med en sammenhengende paddleled i resten av Oslofjorden, *Ro- og paddleled Oslofjorden*, samt at det jobbes med en sammenhengende Paddleled i Vestland fylke.

Utdrag fra tegneserie om Paddleled Vestfold og Telemark

Pilegrimsled

Fylkeskommunen koordinerer arbeidet med tilrettelegging av Pilegrimsleden gjennom fylket (Tunsbergleden). Leden går gjennom seks kommuner (Larvik, Sandefjord, Færder, Tønsberg, Horten og Holmestrand). Langs ruta ligger viktige historiske helligsteder fra middelalderen. Fra fergeleiet i Larvik kan du gå nordover til Gudbrandsdalsleden og over Dovrefjell til Nidaros. Fra den danske pilegrimsleden i Hirtshals kan du gå helt til Paris, Roma eller Santiago de Compostela langs merket pilegrimsled.

Leden ble offisielt åpnet august 2019. Det jobbes nå med å videreutvikle informasjonen langs leden, samt se å mulighetene for overnatting, bespisning og attraksjoner.

Merking langs Tunsbergleden (Foto: VTFK)

Kyststi

Landets første Kyststi ble åpnet for 25 år siden i Brunlanes i Larvik kommune. Flere kommuner fulgte etter, og i dag har Kyststien blitt en merkevare i fylket og rundt hele Oslofjorden for øvrig, med egen gjenkjennelig design.

En kyststi skal i hovedsak gå i strandsona eller i umiddelbar nærhet av den. Opplevelse av kystlandskap med utsikt over sjøen, særegen kystkultur, natur og lukt er viktige kvaliteter ved kyststier. Kyststiene kan variere fra enkle stier til godt tilrettelagte turveier.

Kommuner, friluftsråd og turistforeninger er sentrale aktører i arbeidet, og er som regel de som utvikler og drifter Kyststiene. Fylkeskommunen har i mange år stimulert til å bedre allmennhetens tilgang til kysten, hvor etablering av Kyststi er ett av virkemidlene. Det har i flere år blitt satt av mye midler til ulike tiltak langs Kyststien, og det vil fortsatt være et prioritert arbeid å bistå ulike aktører i opprettelse og utviklingen av Kyststier i kystkommunene.

Kyststien blir sentral i Plan for friluftslivets ferdselsårer som er under utarbeidelse.

Fra kyststien i Brunlanes (Foto: Larvik og Omegn Turistforening)

Turveier på nedlagte jernbaner

I Vestfold og Telemark har det over en lengre periode blitt utført store forandringer på jernbanenettet. Nedlagte jernbanestrekninger i for eksempel Holmestrand, Horten og Nissedal har blitt brukt aktivt i by og stedsutvikling, og kommunene har omgjort de nedlagte strekningene til attraktive turveier og transportårer for grønn mobilitet. I tillegg har de blitt koblet sammen med annet infrastruktur og stinettverk, ofte på tvers av flere kommuner.

Nedlagte jernbanestrekninger det jobbes med nå er blant annet Larvik-Porsgrunn og den gamle Kragerøbanen i Kragerø og Drangedal. Fylkeskommunen har flere ulike roller og ansvar i slike samarbeidsprosjekter utover friluftsliv, spesielt innen samferdsel, reiseliv og utmarksbasert næring.

Lokal illustrasjon ved den gamle Kragerøbanen (Foto: VTFK)

Kunnskapsprosjekter

Kultiveringsplan for innlandsfiske i Vestfold og Telemark

Det er behov for å revidere gjeldende kultiveringsplan med tilhørende oversiktskart over kultiveringssoner for Vestfold og Telemark. Gjeldende plan er fra 90-tallet, og er utdatert og svært utilgjengelig. Hensikten med en kultiveringsplan er å gi føringer for hvordan kultiveringsaktiviteten skal utøves, basert på gjeldende kunnskap, regelverk og retningslinjer, til beste for natur, rettighetshavere og fiskere.

Arbeidet med en kultiveringsplan for fylket er igangsatt. Forvaltning av høstbar innlandsfisk er i dag lagt til fylkeskommunene, mens ansvaret for anadrom laksefisk, ikke høstbare innlandsfiskearter storørret, ål, kreps, kalking og fiske i regulerte vassdrag ligger hos Statsforvalteren. Arbeidet utføres derfor i samarbeid med Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. Kommunene og lokale jeger- og fiskeforeninger blir også sentrale i arbeidet.

Overvåkning av viltpassasjer for europaveier i fylket

Fylkeskommunen har over flere år stimulert til forskning innen overvåkning av faunapassasjer og viltoverganger over E18 igjennom fylket. Hovedmålet er å finne ut hvilke kryssingsstrukturer som fungerer tilfredsstillende for ulike arter. Fylkeskommunen har inngått i spleiselag med Statsforvalteren for å dekke utgifter. Dette gjelder eksisterende E18 igjennom Horten, Tønsberg, Sandefjord og Larvik, samt langs den planlagte strekningen Langesund – Agders grense. Det skjer store veiutbygginger i fylket i tiden fremover og flere parseller av E18 og E134 kan være aktuelle for prosjekter som innhenter kunnskap om viltets bruk av etablerte viltpassasjer etter ferdigstillelse av veianleggene.

Bestandsovervåkning hjortevilt

Fylkeskommunen har ved jevne mellomrom initiert prosjekter relatert til bestandsovervåkning av elg og hjort i fylket. Noen kommuner er også del av det nasjonale overvåkningsprogrammet for hjortevilt. Resultatene fra disse prosjektene er et svært verdifullt kunnskapsgrunnlag for viltforvaltningen, brukes aktivt og settes stor pris på. Fylkeskommunen ønsker å skape en kontinuitet i denne type prosjekter, som vil gi en enda større verdi i resultatene og et veldig godt kunnskapsgrunnlag for viltforvaltningen i fylket.

Vilt og trafikk

Vilt og trafikk er et løpende prosjekt i samarbeid med kommuner i fylket med mål om å bevisstgjøre og informere befolkningen om hvordan en skal forholde seg og hva en skal gjøre ved påkjørsler av vilt i trafikken. Prosjektet er også en samarbeids og kunnskapsutvekslings arena for kommunene og ettersøk personellet.

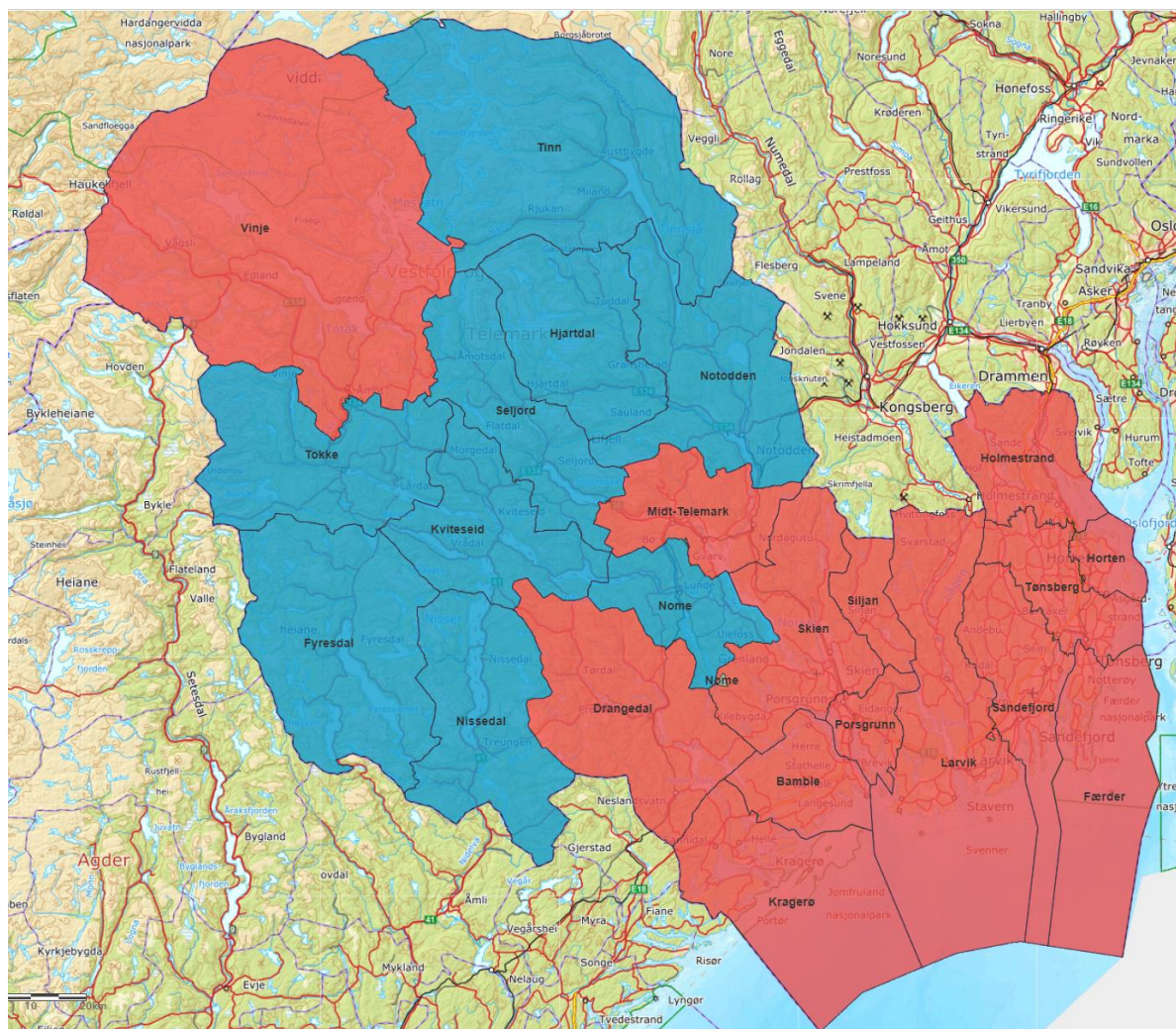
Arealer for friluftsliv

Et aktivt og varierende friluftsliv er avhengig av tilgjengelige arealer, noe som stadig utfordres. Det er derfor viktig å identifisere, synliggjøre, utvikle og ivareta gode arealer for friluftsliv.

Kartlegging og verdisetting av friluftslivsområder

Miljødirektoratet anbefaler at kommunene kartlegger og verdsetter områder og ferdselsårer som er viktige for friluftslivet. Fylkeskommunen har en viktig rolle i å stimulere til dette i eget fylke. Kunnskap om områder og forbindelseslinjer, hvordan de brukes og hvilke kvaliteter de har, er et viktig grunnlag for arealplanlegging. Kartleggingen har imidlertid flere formål, blant annet prioritering av innsatsen med tilrettelegging og skjøtsel.

Mange av våre kommuner har utført denne kartleggingen, men det gjenstår fortsatt noen. Selv om den formelle prosjektperioden på det nasjonale prosjektet er over, så er det viktig at fylkeskommunen bistår kommunene med dette ved behov.

Status kommuner som har kartlagt sine friluftslivsområder

Østersdugnaden

Fylkeskommunen har tidligere vedtatt å være et pilotfylke for kunnskapsbygging og forvaltning av stillehavsøsters i Norge i samarbeid med Havforskningsinstituttet. I denne sammenhengen er det iverksatt en rekke initiativ når det gjelder muligheter og utfordringer knyttet til stillehavsøsters. Det er bred enighet at det ikke er mulig å fjerne arten fra våre farvann, så Norge må derfor utvikle og erfare et bredere spekter av forvaltningsstrategier for å kunne leve side om side med arten på godt og vondt.

Som et ledd i fylkeskommunens omfattende arbeid med stillehavsøsters, har Østersdugnaden blitt etablert i alle kystkommunene i Vestfold og Telemark. Østersdugnaden er en uavhengig felles benevnelse for å rendyrke oppdraget, nemlig å få ryddet stillehavsøsters bort fra strender, badeområder og naturområder i fylket. Østersdugnaden bidrar til å senke terskelen for at folk skal bidra i sine nærområder. Dette gjøres via informasjon, veiledning, opplæring, utlån av utstyr samt borttransport av plukkede skjell. Det ryddes årlig over 30 tonn stillehavsøsters på rundt 150 strender, badeområder og naturområder i fylket.

Fylkeskommunen har rollen som prosjektleder, og er sammen med Statsforvalteren i Vestfold og Telemark ansvarlig for Østersdugnaden. Flere friluftslivsorganisasjoner bidrar med den feltmessige delen av dugnaden, deriblant Oslofjordens friluftsråd og Grenland friluftsråd. Flere aktører inviteres med neste sesong.

Det jobbes også med å få etablert en permanent kalkovn på Melsom videregående skole, slik at en får utnyttet plukkede skjell på en bærekraftig måte. Planen er å framstille kalkprodukter i form av kalkmaling og mørtel til bruk på verneverdige bygninger i fylket. Arbeidet blir forsøkt koblet på skolens arbeid med elevbedrifter og ungt entreprenørskap.

Det er opprettet en egen hjemmeside for prosjektet; www.ostersdugnaden.no.

Østersdugnad i Porsgrunn 2021 8Foto: VTFK)

Jakt i skjærgården

Statsforvalteren har tidligere, sammen med NJFF, utarbeidet to kart over henholdsvis Telemarkskysten og Vestfoldkysten som viser områder der en ikke trenger å spørre om grunneiers tillatelse til å drive jakt etter sjøfugl. Kartet inneholder oversikt over jakttider, generelle regler samt annen relevant informasjon. Hensikten med kartet er å senke terskelen for å drive med jakt på sjøfugl, samt komme med god informasjon.

Det er ytret ønske fra flere parter om å revidere kartene og slå dem sammen til et felles kart som dekker kysten i fylket. I forbindelse med et slikt arbeid, vil det være naturlig å undersøke om det er flere private og offentlige eiendommer som kan innlemmes i kartet.

Fiskekart over Vestfold og Telemark

Vestfold og Telemark mangler et godt kart med god informasjon om fiskemuligheter for hele fylket, for å stimulere til høstingsbasert friluftsliv. Det er derfor satt i gang et arbeid med å lage et digitalt fiskekart over hele fylket, både med tanke på forvaltning/kultivering og rekruttering til fiske.

Forarbeidene til et fiskekart krever en god del datainnsamling, og krever innspill fra flere hold. Her er NJFF en sentral aktør som sitter på mye nyttig kunnskap, i tillegg til at kommunene kjenner sine områder godt.

Spennende fiskevann i indre del av fylket (Foto: VTFK)

Aktivitetsskapende prosjekter

Fylkeskommunen samarbeider med en rekke aktører når det kommer til regionale aktivitetsskapende prosjekter, også på friluftslivsområdet.

Liv og Røre

Liv og røre er et universelt, helhetlig og helsefremmende program som har som mål å bedre helse, trivsel og inkludering for å gi et godt grunnlag for læring og livsmestring for alle barn og unge i fylket. 13 kommuner er så langt med i ordningen. Fylkeskommune bidrar med ressurser, kompetanse og gratis kursing. Programmet inneholder en rekke ulike aktiviteter. Flere av disse bruker friluftsliv som metode.

Læring i friluft skal legge til rette for mer og bedre uteaktivitet i barnehage, skole og skolefritidsordningen (SFO). Opplegget er svært relevant med tanke på fagfornyelsen overordnede del, og vil være et verktøy for å bruke naturen som læringsarena. Grenland friluftsråd og Oslofjordens friluftsråd tilbyr undervisningsopplegg for uteundervisning samt kurs og kompetanseheving i uteundervisning og friluftslivsferdigheter.

Fiskesprell inviterer alle som underviser i kroppsøving, mat og helse, naturfag, matematikk, valgfag og de som jobber med uteskole til en inspirerende kursdag om hvordan matlaging kan inngå som en del av undervisningsopplegg i uteskolen. Etter en tilpasset teoridel, følger en praktisk utendørs del med innføring i det å lage matlagingsbål, og oppdage hvor enkelt det er å tilberede varierte sjømatretter i friluft. Den norske Turlforening Telemark (DNT Telemark) er sentrale aktører i dette arbeidet.

Ut med SFO er en satsing for å skape mer uteaktivitet i skolefritidsordningen. Bruk av friluftsliv på SFO gir bedre trivsel, bedre fysisk og psykisk helse og bedre sosialt miljø. Ordningen er lagt opp som et seminar som gir tips og inspirasjon til hvordan en kan skape mer utetid med læring, lek og mening på skolefritidsordningen. DNT Telemark er sentrale i dette arbeidet.

Spillemidler – Nærmiljøanlegg: Spillemidler er en viktig finansieringskilde for å etablere nye aktivitetsanlegg i og utenfor skolegården. En kreativ og inspirerende skolegård stimulerer til lek og fysisk aktivitet for elevene. Den kan også gjøre det enklere å flytte fagene ut i tråd med Liv og røre. Kommuner som er tilknyttet Liv og røre kan få hjelp og veiledning til å utarbeide en søknad om spillemidler til nærmiljøanlegg. Det gis tilbud om dialogmøte med en av våre rådgivere, ute i den enkelte kommune. Rådgivere på idrett og friluftsliv er sentrale i dette.

Litterær stolpejakt

Litterær stolpejakt er et nylig initiert prosjekt som har som mål å kombinere fysisk aktivitet og litteratur. Dette for å styrke regional identitet, øke kunnskapen om litteratur og bidra til å styrke kulturbaserte opplevelser i fylket. Prosjektskissen er under utarbeidelse, og det er så langt etablert et samarbeid mellom fylkeskommunen og Universitetet i Sørøst-Norge (USN) innen litteraturformidling.

Friluftslivets uke

Friluftslivets uke arrangeres nasjonalt hvert år i starten av september, hvor alle inviteres til å bli med ut i naturen. Målet er at enda flere skal få oppleve natur og friluftsliv, samt på bli kjent med mulighetene der de selv bor.

Denne uka arrangeres det en rekke arrangementer og aktiviteter i regi av lokale og regionale lag og foreninger, organisasjoner, friluftsråd, kommuner og andre offentlige aktører. Uka sparkes i gang med at hele Norge inviteres til å sove ute under #nattinaturen, og fortsetter med en rekke aktiviteter sammen med lokale lag og foreninger.

Det er Norsk Friluftsliv og de norske friluftslivsorganisasjonene som står bak initiativet, men våre regionale samarbeidsaktører har en stor rolle i vårt fylke. Selv om aktiviteten i Vestfold og Telemark er stor, ønsker fylkeskommunen sammen med våre samarbeidsaktører å se på hvordan vi kan satse ytterligere på denne uka, med mål om å skape varig aktivitet gjennom hele året.

Ett av mange arrangementer som gjennomføres i Friluftslivets uke (Foto: Lars Jensen, DNT)

4. Samarbeidspartnere

Arbeidet med friluftsliv betinger et tett og godt samarbeid med en rekke offentlige aktører, interkommunale friluftsråd og friluftsansjoner regionalt og lokalt for å lykkes på fagområdet.

Offentlige samarbeidspartnere

Kommunene

Selv om de 23 kommunene i fylket er forskjellig i både størrelse og innbyggertall, og når det gjelder utfordringer og muligheter, så jobber alle for å ivareta innbyggernes interesser. Det er kommunene som kjenner de lokale forholdene best. Det er de som har kontakt med de lokale friluftslivsaktørene, og det er ofte de som tilrettelegger for ulike former for friluftsliv. Ikke minst så er det i kommunene aktiviteten skjer. Fylkeskommunes rolle ut mot kommunene må derfor være å bidra til å bygge kompetanse og forsøke å samkjøre, koordinere og utvikle kommunene som utviklere.

Klima- og miljødepartementet og miljødirektoratet

Miljødirektoratet er ansvarlig for den statlige friluftslivspolitikken på vegne av klima og miljøverndepartementet, og kommer årlig med statlige føringer innen arbeidet med friluftsliv. Direktoratet er avhengig av et godt samarbeid med fylkene for at det de iverksetter skal bli fulgt opp. I tillegg er de en god kilde til kunnskap ut til kommunene og andre. Miljødirektoratet er ansvarlig for nasjonale prosjekter innen friluftsliv, hvor fylkeskommunene ofte har ansvar for den regionale gjennomføringen. De statlige midlene til friluftsliv, som fylkeskommunen forvalter, blir årlig overført fra miljødirektoratet. Direktoratet er også klageinstans ved fordeling av statlige midler til friluftsliv.

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet har det overordnede ansvaret for forvaltningen av overskuddet fra Norsk Tipping AS, som blant annet går til spillemidler til friluftslivsbygg. Flere forvaltningsoppgaver knyttet til spillemidler til bygg for idrett og fysisk aktivitet, inkludert friluftslivsbygg er delegert til kommuner og fylkeskommuner. Representanter fra departementet deltar årlig på fylkeskommunens kompetansenettverk for idrett og friluftsliv, samt bistår i komplekse problemstillinger som omhandler søknader om bygg av bygg. Spillemidlene, som fylkeskommunen forvalter, blir årlig overført fra kulturdepartementet. Departementet er klageinstans ved fordeling av spillemidler.

Landbruks- og matdepartementet

Landbruks- og matdepartementet har det overordnede ansvaret for forvaltningen av høstbare viltressurser, og er dermed en sentral aktør innen det høstingsbaserte friluftslivet. Departementet har

som mål å styrke næringsutviklingen basert på bærekraftig bruk av utmarksressursene. Det legger også føringer på bruk av det fylkeskommunale viltfondet.

Statsforvalteren

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark har det regionale ansvaret for en rekke områder som tangerer fylkeskommunens arbeid med friluftsliv. I tillegg til oppgaver knyttet til arealforvaltning har de oppgaver som tangerer og i noen tilfeller overlapper fylkeskommunens ansvar innen vilt- og fiskeforvaltning samt bekjempelse av fremmede arter som truer blant annet utøvelse av friluftsliv.

Vestfold og Telemark har 3 nasjonalparker; *Hardangervidda*, *Færder* og *Jomfruland*. Viktige verneformål i disse er blant annet friluftsliv. Fylkeskommunen er i den sammenhengen en viktig aktør knyttet til både forvaltning og utvikling. I Færder og Jomfruland sitter fylkeskommunen med politisk representant i styret, mens på Hardangervidda gjør vi det ikke. På administrativt nivå deltar fylkeskommunen på jevnlige møter med aktører innenfor nasjonalparkforvaltningen, ofte sammen med representanter fra andre sektorer ved behov.

Skjærgårdstjenesten

Skjærgårdstjenesten ble først etablert i Oslofjorden i 1992, med det formål å få etablert en operativ tjeneste som skulle drive renovasjon og skjøtsel i de mest brukte friluftsområdene. I dag er Skjærgårdstjenesten etablert i hele kyststrekningen forbi Lindesnes til og med Møre i vest.

Det er fire driftsområder for Skjærgårdstjenesten Vestfold og Telemark som er et spleiselag mellom alle kystkommunene i fylket, fylkeskommunen, interkommunale friluftsråd og staten.

Sentrale oppgaver for Skjærgårdstjenesten er renovasjon i sesongen, strandrydding om våren, vedlikehold og skjøtsel av offentlig eide friluftsområder langs kysten (avfallsstativ, brygger, toalettanlegg, badebøyer etc.), informasjons- og holdningsskapende arbeid rettet mot brukere av skjærgården og oppsynsoppgaver i naturvernområder.

Driftsområder i Vestfold og Telemark:

1. Breiangen (Holmestrand og Horten)
2. Færder (Tønsberg og Færder)
3. SaLa (Sandefjord og Larvik)
4. Telemarkskysten (Porsgrunn, Bamble og Kragerø)

Aktiviteten i Skjærgårdstjenesten er naturlig nok størst om sommeren, men mange oppgaver knyttet til vedlikehold og skjøtsel blir også gjort i løpet av høsten eller vinteren. Blant annet bygging og tilrettelegging for friluftslivet, som for eksempel nye toaletter, båtfester, brygger eller infotavler. De seneste årene har også skjærgårdstjenesten fått en sentral rolle i kampen mot marin forøpling.

Prioriterte regionale friluftslivsaktører

Forum for Natur og friluftsliv (FNF) i Vestfold og Telemark

FNF er samarbeidsfora mellom natur- og friluftslivsorganisasjonene på regionalt nivå. Formålet med FNF er å styrke de tilsluttede organisasjonenes arbeid med å ivareta natur- og friluftslivsinteressene i aktuelle saker. FNF er også en møteplass og et servicekontor for de tilsluttede organisasjonene.

FNF i Vestfold og Telemark har 33 tilsluttede organisasjoner fra 17 ulike nasjonale foreninger med mer enn 46 000 medlemskap til sammen. Nettverksbygging, informasjon, kompetanseheving og påvirkningsarbeid er viktige innsatsområder for FNF.

FNF bidrar til å sette natur- og friluftslivssaker på dagsorden, og bistår organisasjonene med god kontakt med lokale og regionale myndigheter. De er også sentrale når det kommer til å bygge kompetanse i organisasjonene.

FNF er sentrale aktører når det kommer til å samarbeide og bidra til å utføre tiltak i kulturstrategien, spesielt innen fylkesdekkende aktivitetsskapende satsinger, nettverksbygging og kunnskapsprosjekter. De bidrar også til gode nettverk.

FNF bidrar til:

- Å sette natur og friluftslivssaker på agendaen.
- Friluftslivsfaglige prosjekter som for eksempel Ferdselsåreprosjektet mm
- Å arrangere friluftslivssamlinger for kommuner og organisasjoner
- Å arrangere Friluftslivets Uke
- Å øke kunnskapen om friluftslivstilbudet i fylket
- Å fremme natur- og friluftslivsinteressene i plansaker gjennom deltagelse i regionalt planforum.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) Vestfold og Telemark

NJFF er en landsdekkende organisasjon for jegere, fiskere og friluftslivsinteresserte. I Vestfold og Telemark har vi to avdelinger, NJFF Telemark og NJFF Vestfold. Våre to fylkesledd er bindeleddet mellom forbundet sentralt og fylkets 38 lokallag. Hver lokalforening er tuftet på lokal tilhørighet, med aktiviteter tilpasset lokale forhold.

De lokale foreningenes engasjement er basert på det tradisjonelle høstingsbaserte friluftslivet. De jobber for at allmennheten skal ha god tilgang på jakt, fiske og annet friluftsliv. Naturgrunnlaget skal være godt ivaretatt gjennom bærekraftig bruk og god forvaltning, slik at det produseres høstbare overskudd av fisk og vilt.

NJFF har mye fokus på rekruttering og tilbyr et bredt spekter av aktiviteter innen fiske, jakt, skyting og hund. De har egne aktiviteter for å nå nye brukere, både for kvinner, barn og ungdom. De holder kurs og utdanner instruktører innen forskjellige felt. I tillegg har de et spennende tilbud som heter «1 nøkkel – 150 båter». Her kan du kjøpe en nøkkel som går til alle båtene som er lagt ut i dette systemet.

Alle aktiviteter i regi av NJFF legges ut i deres aktivitetskalender på www.njff.no.

NJFF Vestfold og NJFF Telemark er viktige samarbeidsaktører for fylkeskommunen i forbindelse med arrangementer og aktivitetstilbud for barn og unge, samt for utvikling av jakt- og fiskemuligheter og høstingsbasert friluftsliv i fylket. I tillegg deltar de på viktige fylkesdekkende utviklings- og kunnskapsprosjekter for å bedre kunnskapen og tilgangen til det høstingsbaserte friluftslivet.

NJFF bidrar til:

- Familie- og lavterskelarrangementer med fokus på fiske hele året
- Opplæringsjakt for nye brukere med kvalifiserte instruktører
- Kurs innen hund, fiske og jakt
- Sjørørretprosjekter
- Rydding av marint avfall
- Minkprosjekt
- Utleie av rimelige hytter, jaktterreng, båter og fiskevann

Den norske turistforening (DNT) i Vestfold og Telemark

DNT foreningene i Vestfold og Telemark utgjør samlet fylkets største friluftsansettelse med over 26 000 medlemmer. Med sine 15 medlemsforeninger og lokallag har de

aktivitet i alle fylkets kommuner. Sentrale temaer som opptar DNT er blant annet bærekraft, allemannsretten, sosial inkludering, gode rammer for frivilligheten, naturbasert reiseliv, folkehelse og kampen om arealene.

DNT arbeider for å fremme et enkelt, aktivt, allsidig og miljøvennlig friluftsliv og for å bevare natur og kulturverdier. Om du er ung eller gammel, er glad i fart og spenning eller rolige turer, vil du finne aktiviteter og turgrupper som passer for deg. Her er det tilbud både igjennom *Barnas Turlag*, *DNT Ung* og *DNT Senior*. DNT har også en egen satsing for mennesker med funksjonsnedsettelse, *DNT Tilrettelagt*.

Tilgjengelighet er nøkkelen for et aktivt friluftsliv. DNT jobber for at alle skal ha under 500 meter til nærmeste tursti.

DNT er store på aktivitetsskapende prosjekter. Gode og kjente eksempler er Ti-toppern, Kom Deg Ut-dagen, og friluftsskoler for barn. I tillegg driver DNT lederutviklingsprogrammet *Unge Naturtalenter*. Dette er et prosjekt der ungdommer mellom 15 og 19 år skal følges opp i et helt år gjennom ulike kurs, turer og friluftaktiviteter. Det er et unikt konsept i landet. Målet med prosjektet er å introdusere ungdom for alt det gode friluftsliv og frivillige organisasjoner har å by på. Ungdommene skal vokse og lære nok til å bli selvstendige og trygge på egen ferdsel i naturen, samt utvikle lederegenskaper og ta turlederroller for andre i fremtida. Naturtalentene introduseres også for opplevelser og inntrykk de ikke nødvendigvis er forberedt på. Talentprogrammet var blant annet grunnen til at DNT Vestfold vant årets «Forgubbelsesforkjempelsespris» 2018, utgitt på DNT Landskonferanse.

DNT bidrar til:

- Betjente og ubetjente hytter på fjellet, i skogen og ved kysten.
- Turveileding, frivillighetskontakt og kompetanseformidling.
- Merking og rydding av turstier.
- Inkludering og mangfold gjennom aktiviteter og kurs.

All aktivitet i DNT utføres av frivillige, også merking og rydding av turstier samt drift av hytter i fjellet, kystledhytter og gapahuker, som vedlikeholdes for allmennheten. DNTs ansatte jobber i hovedsak med å tilrettelegge for frivilligheten, som er deres største ressurs.

DNT er en sentral aktør når det kommer til å samarbeide og bidra til å oppnå mål og utføre tiltak i kulturstrategien. De jobber for en helhetlig utvikling og ivaretagelse av sti- og løypenett i hele fylket, samt jobber for å øke bredden i aktivitetstilbudet med særlig vekt på gruppene ungdom og inaktive.

Friluftslivsaktivitet, kart og kompass (Foto: DNT Telemark)

Interkommunale friluftsråd

Et friluftsråd er et fast samarbeid mellom to eller flere kommuner og eventuelt organisasjoner om nærmere definerte felles friluftsoppgaver. Friluftsrådene bidrar til at friluftsliv blir satt på dagsorden på tvers av kommunegrenser, og bidrar dermed til å sikre at regionen har kompetanse innen friluftsliv. De er også et bindeledd mellom frivillige organisasjoner, politikere og offentlig administrasjon i kommunene.

Grenland friluftsråd

Grenland friluftsråd (GF) ble opprettet i 2013, og er et kommunalt oppgavefelles skap for Bamble, Drangedal, Porsgrunn, Siljan og Skien kommuner. Som et kommunalt oppgavefellesskap er GF opptatt av hvordan offentlige oppgaver kan løses og berikes gjennom friluftslivet. Friluftsrådet arbeider daglig for å fremme et aktivt friluftsliv i sine medlemskommuner, og omfatter blant annet oppgaver innenfor folkehelse, undervisning, integrering, bolyst og trivsel. Friluftsrådets hovedfokus er nærområder og hverdagsfriluftsliv.

GF jobber for å etablere, ivareta og tilrettelegge friluftslivsområder. Sikring av nye friluftslivsområder er en viktig arbeidsoppgave. Størst fokus har friluftslivsområder i folks nærmiljø. I tillegg til å tilrettelegge tradisjonelle friluftslivsområder, fokuseres det særlig på å tilrettelegge skolens nærområder for hverdagsundervisning utendørs.

Gjennom målrettet aktivitetsarbeid jobber GF for varig deltagelse i friluftslivsaktiviteter. Sentrale aktiviteter er åpne arrangementer og aktivitetsdager for allmenheten, *Læring i friluft*, klasseveiledning for grunnskoleelever og Natur på norsk, et prosjekt rundt integrering og aktivitet i friluft sammen med voksenopplæringene. I tillegg har de en årlig utgivelse av Naturlosbrosjyren med hundrevis av gratis turer for alle, samt organiserer en utstyrsbase med gratis utlån av friluftsutstyr til skoler, barnehager og organisasjoner.

GF bidrar også med friluftslivsfaglig kompetanse for sine medlemskommuner og det organiserte friluftslivet. Friluftsrådet bidrar til kommunens planarbeid, og avgir høringsuttalelser og vurderinger etter friluftsløven, samt bidrar i aktuelle friluftslivsprosjekter sammen med kommuner og fylkeskommunen.

Grenland friluftsråd bidrar til:

- Ivaretagelse og tilrettelegging av friluftslivsområder.
- Målrettet aktivitetsarbeid.
- Friluftslivsfaglig arbeid.

Oslofjordens friluftsråd

Oslofjordens friluftsråd (OF) er et frivillig samarbeidsorgan som siden stiftelsen i 1933 har jobbet for at allmennheten skal ha tilgang og muligheter til å bruke sjø og strender i landets viktigste rekreasjonsområde, Oslofjorden. Alle kystkommuner og fylk er i gamle Vestfold, Akershus, Buskerud, Oslo og Østfold er medlemmer, deriblant våre kommuner Holmestrand, Horten, Tønsberg, Færder, Sandefjord og Larvik, og fylkeskommunen.

OF jobber for vern av helheten av naturmiljøet i Oslofjorden, herunder sikring av friluftslivarealer, bedre vilkår for friluftsliv ved fjorden, tilrettelegging av friluftslivsområder, naturveiledning og holdningsskapende arbeid.

OF er sentrale når det kommer til å utvikle og drifte Kystledhytter i Oslofjorden. Kystleden er et nettverk av rimelige og enkle overnattingsmuligheter langs kysten i hele Oslofjorden, og som i dag består av rundt 90 overnattingssteder, hvorav de fleste er i kulturhistoriske bygninger som fyr, naust, sjøbuer og liknende. I Vestfold og Telemark har vi i dag over 20 kystledhytter.

OF er etter hvert blitt en stor grunneier for flere attraktive friområder omkring Oslofjorden, ikke minst i kommunene Færder og Larvik. Totalt er over 20 000 dekar friområder gjort tilgjengelig gjennom friluftsrådets arbeid.

Oslofjordens friluftsråd bidrar til:

- Ivaretagelse og tilrettelegging av friluftslivsområder.
- Friluftslivsveiledning.
- Drift og utvikling av Kystledhytter, kyststier og padleruter.
- Bekjempelse av marint avfall og fremmede arter
- Å sette friluftsliv på agendaen gjennom å være høringsinstans.
- Kulturlandskapsskolen.
- Skjærgårdstjenesten.

Friluftsrådet Sør

Friluftsrådet Sør (FS) er et interkommunalt samarbeid for å fremme friluftsliv i de ni medlemskommunene Arendal, Froland, Gjerstad, Grimstad, Risør, Tvedestrand, Vegårshei og Åmli (i Agder) og Nissedal i Vestfold og Telemark. Friluftsrådets hovedsatsing er informasjons- og aktivitetstiltak rettet mot barn og ungdom.

Aktiv deltakelse i planarbeid er viktig for å sikre fremtidig friluftslivsutøvelse. En av FSs oppgaver er å jobbe for sikring og tilrettelegging av friluftsområder, av gi uttalelser i saker som berører friluftslivet og jobbe for en hensiktsmessig forvaltning og drift av friluftsområder. Kartlegging av friluftslivsområder, arbeid med kyststi og friluftslivets ferdselsårer er sentrale oppgaver.

FS jobber for at alle skal ha mulighet til å oppleve og bevege seg i naturen. Gjennom året arrangerer det en rekke aktivitetsdager og ferietilbud til barn, ungdom og barnefamilier.

FS arbeider aktivt for økt bruk av natur- og friluftsområder i læringsarbeidet. Det er en prioritert oppgave å støtte skolene i dette arbeidet. Læring i friluft stimulerer flere sanser og utfordrer hode og kropp ved å føle, lukte og observere dyr, planter og bevegelse. Det tilbyr skoleklasser varierte undervisningsopplegg med utgangspunkt i læreplanens mål for de ulike klassetrinnene. I oppleggene kombineres fysisk aktivitet med marinbiologi, kulturhistorie, mat, matematikk og utforskning.

Friluftsrådet Sør bidrar til:

- Å sikre viktige friluftslivsområder
- Friluftsskoler
- Naturens dag
- Ferieaktiviteter
- Å bruke naturen som læringsarena
- Friluftslivets ferdselsårer

5. Virkemidler

Fylkeskommunen forvalter betydelige summer statlige og fylkeskommunale midler til friluftslivsområdet.

Statlige midler

Spillemidler til friluftslivsanlegg

Spillemidler til friluftslivsanlegg er et av de største økonomiske virkemidlene på friluftslivsområdet, og fylkeskommunen foretar den endelige fordelingen av disse hvert år. Normal årlig tildeling ligger på 14 millioner kroner. Selv om dette er en høy sum, så kan friluftslivsorganisasjoner og kommuner bli flinkere til å utnytte denne ordningen ved bygging av friluftslivsanlegg.

Spillemidlene bidrar sterkt til å oppnå mål og tiltak både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. De bidrar til å gi befolkningen mulighet til å drive daglig fysisk aktivitet, både i regi av den frivillige, medlemsbaserte aktiviteten og gjennom muligheten for egenorganisert, fysisk aktivitet.

På friluftslivsområdet dreier dette seg i hovedsak om opparbeidelse av turveier, skiløyper og turstier med tilhørende fasiliteter som for eksempel bruer, serviceanlegg, belysning, kart, merking og skilting samt tilrettelegging for idrett som tangerer til friluftsliv.

Fylkeskommunalt viltfond

Vestfold og Telemark har etablert fylkeskommunalt viltfond, i henhold til egen forskrift. Dette er et bundet driftsfond som utelukkende skal benyttes til viltformål. Det er et viktig virkemiddel for å fremme aktivitet innenfor høstingsbasert friluftsliv, sikre økt verdiskaping og styrke kunnskapsgrunnlaget i fylket.

Kommuner, organisasjoner og privatpersoner kan søke på ordningen. Det er særlig tiltaksrettede undersøkelser, praktiske tiltak, metodeutvikling samt stimulerings- og informasjonstiltak som prioriteres. Søknader mottas og behandles i miljødirektoratets elektroniske søknadssenter, og vedtas årlig av hovedutvalg for kultur, folkehelse, tannhelse og idrett. Normal overføring fra staten til fordeling ligger på 600 000 kroner.

Fylkeskommunen skal:

Fordele spillemidler til anlegg for idrett og fysiske aktivitet, herunder friluftsanlegg (Kgl.res. av 3. april 1987).

Fylkeskommunen skal:

Etablere og forvalte fylkeskommunalt viltfond.
(Forskrift om fylkeskommunenes oppgaver innenfor friluftslivsområdet).

Tilskudd til friluftslivsaktivitet

Målet med ordningen er å bidra til økt deltakelse i helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig friluftsliv for alle grupper i befolkningen. Det er frivillige organisasjoner og interkommunale friluftsråd som kan søke. Det blir primært gitt tilskudd til friluftstiltak som stimulerer til direkte friluftslivsaktivitet, som for eksempel organiserte turer, friluftslivsleirer, praktiske kurs og annen opplæring i friluftslivsaktiviteter.

Føringer for ordningen er hjemlet i egen forskrift, og det er fra miljødirektoratets side en forventning om at ordningen i første rekke rettes inn mot personer som er lite fysisk aktive, barn, unge og barnefamilier, funksjonshemmede og personer med innvandrerbakgrunn. Det er ønskelig at søknader om støtte til tiltak som bidrar til økt deltakelse over tid og tiltak i og ved byer og tettsteder, for å nå flest mulig der de bor, blir prioritert.

Tilskuddsordningen har de siste årene hatt en nedgang i tilgjengelige midler. Miljødirektoratet har varslet at det er behov for å prioritere hardere, for å oppnå best mulig effekt av tilskuddsordningen. I tillegg står fylkeskommunen i stor grad fritt til å innføre egne regionale prioriteringer.

Hovedutvalg for kultur, folkehelse, tannhelse og idrett har i sak 107/21 vedtatt følgende regionale prioriteringer, i prioritert rekkefølge, som skal benyttes ved fordeling av tilskudd til friluftslivsaktivitet:

Målgruppe:

- Barn, unge og barnefamilier
- Grupper som ikke er aktive i dag / nye brukere

Aktivitetstype:

- Opplæringsaktiviteter for barn, unge og familier som er åpne for alle og gratis
- Aktiviteter som treffer hele skoleklasser
- Arrangementer i nærmiljøet

Følgende kostnadsposter prioriteres ikke ved fordeling av tilskudd til friluftslivsaktivitet:

- Kostnadskrevende aktiviteter
- Lønn til planlegging
- Aktivitet utenfor fylket

Søknader mottas og behandles i miljødirektoratets elektroniske søknadssenter, og vedtas årlig av hovedutvalg for kultur, folkehelse, tannhelse og idrett. Normal overføring fra staten til fordeling ligger på 1,5 millioner kroner.

Fylkeskommunen skal:

Fordele statlige tilskuddsmidler til friluftslivsaktivitet.
(Forskrift om fylkeskommunenes oppgaver innenfor friluftslivsområdet).

Tilskudd til tiltak i statlig sikra friluftslivsområder

Målet med ordningen er å medvirke til å fremme friluftslivsaktivitet i statlig sikra friluftslivsområder. Gjennom naturvennlig tilrettelegging og skjøtsel skal områdene gjøres lett tilgjengelige og attraktive for allmenhetens friluftsliv.

Kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke midler fra denne tilskuddsposten. Det betinger en godkjent forvaltningsplan for området.

Følgende typer av friluftslivsområder vil prioriteres:

- områder som ligger i eller nær byer og tettsteder.
- områder som blir eller har potensiale for å bli mye brukt.
- områder med lite tilgjengelig strandsone og stort arealpress.
- områder ved innlandsvassdrag

Fylkeskommunen skal:

Fordele midler til tilrettelegging av statlig sikrede friluftslivsområder.
(Forskrift om fylkeskommunenes oppgaver innenfor

Søknader mottas og behandles i miljødirektoratets elektroniske søknadssenter. De vedtas årlig av hovedutvalg for kultur, folkehelse, tannhelse og idrett. Normal overføring fra staten til fordeling ligger på kr 4-6 millioner kroner, avhengig av antall søknader og søknadssummer.

Sikring og oppkjøp av friluftslivsområder

Kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke miljødirektoratet om økonomisk støtte til å sikre seg råderett over friluftslivsområder eller ferdselsårer gjennom kjøp eller bruksavtale. Sikring kan også gjennomføres ved at eksisterende friluftslivsområder som kommune eller friluftsråd allerede eier, kan få status som statlig sikret friluftslivsområde.

Formålet med ordningen er å medvirke til at viktige friluftslivsområder ivaretas og tilrettelegges for dagens og framtidige generasjoner. Sikring av nærmiljøområder og turveier som er lette å nå for mange prioriteres høyt.

Før miljødirektoratet fatter vedtak og bevilger støtte, skal søknadene innom fylkeskommunen til uttalelse og eventuell prioritering. Årlig er det på landsbasis satt av 30 millioner kroner til ordningen.

Fylkeskommunale midler

Fylkeskommunen bidrar med egne midler til en rekke tiltak innenfor friluftslivsområdet for å bidra til å oppnå vedtatte mål og tiltak i regionale planer og strategier.

Forpliktelser på friluftslivsområdet

Fylkeskommunen har flere økonomiske forpliktelser på friluftslivsområdet, og som årlig innarbeides i driftsbudsjettet.

Skjærgårdstjenesten er et spleiselag mellom kommunene, fylkeskommunen og staten. Partene spleiser på driftskostnader og båtfond, og årlig kostnad blir vedtatt årlig på områdestyremøtene. Årlig tilskudd ligger normalt på rundt 980 000 kroner.

Fylkeskommunens forpliktelse til interkommunale friluftsråd varierer. Vi er medlem av Oslofjordens friluftsråd. Årlig medlemsavgift vedtas på årsmøtet, basert på fast sum per innbygger. Fylkeskommunen er ikke medlem av Grenland friluftsråd og Friluftsrådet Sør, men yter årlig støtte etter søknad. Selv om måten de interkommunale friluftsrådene blir støttet økonomisk på varierer, er det viktig at eksisterende interkommunale friluftsråd behandles så likt som mulig. Rettferdige og forutsigbare rammevilkår er viktig også for opprettelsen av nye. Årlig tilskudd til friluftsrådene ligger på totalt rundt kr 590 000.

Regionale samarbeidsavtaler

Fylkeskommunen har i flere perioder hatt flerårige samarbeidsavtaler med regionale friluftslivsaktører som har bidratt til å oppfylle gjeldende strategier og planverk på friluftslivsområdet. Dette har skapt forutsigbarhet for aktørene, og har forpliktet partene. Samlet har årlig tilskudd til de prioriterte friluftslivsaktørene har ligget på samlet rundt 800 000 kroner.

Hovedutvalg for kultur, folkehelse tannhelse og idrett vedtok i sak 80/21 å prolongere de eksisterende økonomiske rammene for faste tilskudd og flerårige rammetilskudd ut 2022. Nye samarbeidsavtaler med prioriterte regionale aktører på friluftslivsområdet blir reforhandlet i 2022, og skal bidra til å nå mål i kulturstrategien.

Fylkeskommunale utviklingsmidler

For å klare å gjennomføre igangsatte utviklingsprosjekter er det essensielt at fylkeskommunen bidrar med egne utviklingsmidler. Slike midler kan også ofte brukes for å få ut både statlige midler, samt midler fra større stiftelser. Gode eksempler på bruken av slike utviklingsmidler er blant annet Padleled Vestfold Telemark, Liv og Røre og Østersdugnaden. Årlig ramme til bruk på utviklingsprosjekter ligger på ca. 500 000 kroner.

6. Litteraturliste

Friluftsliv

- Lov om friluftslivet (friluftsloven)
- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)
- Forskrift om fylkeskommunenes oppgaver innenfor friluftslivsområdet
- Forskrift om tilskudd til tiltak i statlig sikrede friluftslivsområder
- Forskrift om tilskudd til friluftslivsaktivitet
- Meld. St. 18 (2015–2016) Friluftsliv — Natur som kilde til helse og livskvalitet
- Handlingsplan for friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet
- Nasjonal handlingsplan for statlig sikring og tilrettelegging av friluftslivsområder
- Veileder Forvaltning av statlig sikra friluftslivsområder
- Veileder M-98 Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder
- Veileder M-1292 Plan for friluftslivets ferdselsårer

Forvaltning av høstbare viltarter

- Lov om jakt og fangst av vilt (viltloven)
- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)
- Forskrift om forvaltning av hjortevilt (hjorteviltforskriften)
- Forskrift om kommunale- og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort
- Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun mv (jaktidsforskriften)
- Forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene om sammenslåing for å oppnå minsteareal mv.
- Forskrift om forvaltning av rovvilt
- Forskrift om regulering av sel på norskekysten

Forvaltning av innlandsfisk

- Lov om laksefisk og innlandsfisk mv. (lakse- og innlandsfiskloven)
- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)
- Forskrift om fiske etter innlandsfisk mv. og fangst av kreps (innlandsfiskeforskriften)
- Forskrift om utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer for kultiveringsformål
- Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag
- Forskrift om fiske etter laks, sjøørret og innlandsfisk, Telemark
- Forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften)

